

Prof. Dr. Tankut CENTEL
İ.Ü. HUKUK FAK.
İŞ VE SOSYAL GÜVENLİK
HUK. ANA. BİLİM DALI BAŞ.

Kıdem tazminatının geleceği üzerine gözlemler

42

Foto: Etkinlikler 15/12/1950

4 857 sayılı (yeni) İş Kanunu, 1475 sayılı (eski) İş Kanunu'nun kıdem tazminatına ilişkin 14 üncü maddesi hariç olmak üzere tüm maddelerini yürürlükten kaldırmıştır (m. 120). Buna göre, halen iki tane İş Kanunu yürürlüktedir. Bunlardan biri, 14 üncü maddeden ibaret kalmış 1475 sayılı İş Kanunu ve diğeri de, Haziran 2003 tarihinden bu yana yürürlükte olan 4857 sayılı İş Kanunu'dur. Belirtilen hukuki garabetin temelinde, esas olarak, 4857 sayılı İş Kanunu çıkartılırken, kıdem tazminatının geleceği üzerinde sosyal tarafların anlaşmaya varamamış olmaları yatmaktadır.

Gerçekten, o dönemde sosyal taraflar, kıdem tazminatına hak kazanma koşulları ile miktarı ve hangi kaynaktan ödeneceği konusunda bir uzlaşmaya varamamışlardı. Oysa, kıdem tazminatının o tarihe kadar işlevini üstlenmiş bulunduğu işsizlik sigortası, daha önce 1999 yılında kabul edilmiş ve artık kıdem tazminatının varlığı, tartışma konusu yapılmaya başlanmıştı. Bunun gibi, kıdem tazminatı, işletmeler üzerinde önemli bir mali yük oluşturmaya devam etmekteydi. Tüm bu gelişmeleri göz önünde bulunduran yasa koyucu, bir yandan kıdem tazminatı kurumunu yeni İş Kanunu'nun içine almayı uygun görmemiş ve diğer yandan da, 4857 sayılı İş Kanunu Geçici Madde 6 hükmüyle, kıdem tazminatı için bir kıdem tazminatı fonunun kurulmasını öngörmüştür. Yeni İş Kanunu'nun yürürlüğe girişinin üzerinden üç yıla yakın bir zaman geçmiş bulunuyor. Ancak, kıdem tazminatı fonu, 4857 sayılı İş Kanunu'yla ortaya çıkmış bir konu değildir. Nitekim, kıdem tazminatı için bir fon oluşturulması gereği, geçmişte 1475 sayılı İş Kanunu'nun 1975 yılında 1927 sayılı Yasa'yla değişikliğe uğraması sırasında ortaya çıkmıştır. Bu bakımdan, kıdem tazminatı fonu oluşturulmasına ilişkin yasal zorunluluğun, Türkiye'de otuz yılı aşkın bir geçmişi vardır.

Geçen zaman zarfında, sosyal tarafların adlarını önerdiği öğretim üyelerinden oluşan bir komisyon, kıdem tazminatı fonuna ilişkin bir yasa taslağını hazırlamış ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na sunmuştur. Söz konusu taslak, halen Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'ndadır. Bu arada Çalışma Meclisi, kıdem tazminatı fonu gündemli olarak toplanmış; ancak, bazı sendika başkanları, kıdem tazminatını konuşmaya dahi yanaşmamıştır. Halen, kıdem tazminatı ve kıdem tazminatı fonu, Türk çalışma yaşamının gündeminden çıkarılmış görünmektedir. Bunun nedenlerini, sosyal tarafların ve Bakanlığın tutum ve davranışlarında bulmak mümkündür. Gerçekten, işveren kesimi, esas olarak kıdem tazminatı yükünün üzerinden kalkmasını düşünmekle birlikte, kıdem tazminatı fonunun oluşturulması konusunda kendi içinde bir bütünlük göstermemektedir. Nitekim, işveren kesiminin bir bölümü, kıdem tazminatı yükünün fona aktarılması gerektiğini ileri sürerken; diğer bölümü, kıdem tazminatı fonunun kurulması yerine, kıdem tazminatının hak kazanma koşullarında ve/veya

İşsizlik sigortası ve yasal iş güvencesi kabul edildikten sonra, kıdem tazminatının mevcut durumu tartışma yaratmaktadır.

miktarında değişikliğe gidilmesini savunmaktadır. Herhalükârdâ, işveren kesimi, kıdem tazminatı fonunun kurulması suretiyle de olsa, kaldıramayacağı yeni bir mali yükü kabul etmek istememekte; bunun için de, fon katkılarının düşük tutulmasını önermektedir. İşçi sendika ve konfederasyonları, kıdem tazminatlarını güvence alınmış olmasını görmek istemekle birlikte; kıdem tazminatı konusunu, bir tabu olarak kabul etmekte ve gereken tartışma ortamını hazırlamaktan kaçınmaktadır. Oysa, işsizlik sigortası ve yasal iş güvencesi kabul edildikten sonra, artık kıdem tazminatının mevcut durumu tartışma yaratmaktadır. Çünkü, kıdem tazminatı ve fonu, daha önceki yıllarda defalarca tekrarlandığı üzere, işsizlik sigortası ve yasal iş güvencesiyle ayrılmaz bir bütünü oluşturmaktadır. Kaldı ki, işveren kesiminin, kıdem tazminatının tamamen ortadan kalkması gibi bir talebi de yoktur. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, yeterli bir fon oluşturulmadan kıdem tazminatlarının fondan ödenmesi usulünü uygun bulmamakta; bunun için de, işveren katkılarını yüksek tutmak istemektedir. Bakanlığın bu konudaki temel endişesi, Devlete yeni bir mali yük getirilmemesidir.

Bunun dışında, gelmiş geçmiş siyasi iktidarlarının çoğu, açıkça ifade etmemekle birlikte, kıdem tazminatı fonuna üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri bir birikmiş para yığını gözüyle bakmaya çalışmıştır. Bu bakımdan, oluşturulacak fon yönetiminin, bağımsız kılınması ve tarafsız, ehil kişilere bırakılması zorunlu görülmektedir. Kıdem tazminatı fonuna ilişkin istek ve görüşleri, Türk çalışma yaşamına ait gelişmelerden soyutlama olanağı yoktur. Üstelik, Avrupa Birliği'ne katılmak isteyen bir ülkenin, kıdem tazminatı tartışmalarına son vermeden sosyal alandaki sorunlara çözüm getirmesi mümkün görünmemektedir. Çünkü, kıdem tazminatı fonunun oluşturulması, bizzat AB standartlarına yabancıdır. Tüm bu gelişmelerin ışığında, kıdem tazminatı fonunun Türkiye'de oluşturulamamış olmasını yadırgamamak gerekir. Çünkü, ne sosyal taraflar ve ne de siyasi iktidar, kıdem tazminatı fonunun oluşturulmasına şu anda hazır durumdadır. Böyle olunca da, kıdem tazminatı fonu, gerekli yasa taslağının hazır olmasına rağmen, otuz yılı aşkın süredir devam eden bir tutkulu düş olmayı sürdürmektedir. Dileğimiz; bunun artık biran önce, bir düş olmaktan çıkarılmasıdır.